

KAREL RICHTER

VÍTĚZNÝ AUGUSTUS

DĚDIC CAESAROVY MOCI

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

KAREL RICHTER

VÍTĚZNÝ
AUGUSTUS

DĚDIC
CAESAROVY
MOCI

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Karel Richter, 2019
Cover © Karel Kárász, 2019
Illustrations © Qpiii/stock.adobe.com, 2019
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2019

ISBN 978-80-7557-194-6 (print)

ISBN 978-80-7557-723-8 (epub)

ISBN 978-80-7557-724-5 (mobi)

ISBN 978-80-7557-725-2 (pdf)

*Své drahé ženě Jarmile s díky za osm let něžné studentské lásky
a bezmála 64 let šťastného manželství.*

OBSAH

Začátek nové hry o moc	9
Překvapivé odezvy	21
Příchod hlavního dědice	51
První střety	71
Octavianův vzestup	97
Zárodky občanské války	119
Vyjasňování vztahů	135
Neklid na východě	153
Triumvirát	167
Obrysy nových poměrů	189
Liberátoři sbírají síly	197
Měření sil u Phillip	209
Příznaky rozkolu	241
Zauzlení vztahu	259
Prozatímní spojenectví švagrů	281
Rivalský rozkol	299
Válka	313
Ponuré mezidobí	323
Jitro nového řádu	343
Principát	357
Božský Augustus	361
Vichrné výšiny moci	373
Múzy ve službách moci	397
Čas úspěchů i pohrom	405
Poslední vzepětí	457

ZAČÁTEK NOVÉ HRY O MOC

Už tenkrát, když Caesarovy vítězné legie v průběhu hispánského tažení rozdrtily zbylé vojsko Pompeiových přívrženců v závěrečné bitvě u Mundy, rozdával Osud karty k novému kolu hazardní hry o moc nad Římem a jím ovládanou částí světa. Mezi Caesarovými vojáky, kteří se radovali ze svého velkolepého vítězství, se nacházel i sedmnáctiletý mladík Gaius Octavianus. Syn zámožného příslušníka jezdeckého stavu, pocházejícího ze starého sídelního města Volků Velitrae. Jeho stejnojmenný otec našel uplatnění v Římě, kde se v roce 61 př. n. l. domohl funkce pretora, která mu otevřela cestu k jmenování správcem Makedonie. V čele legií, s nimiž vytáhl do boje proti tamějším odpůrcům Říma, dosáhl vítězství v bitvě u Thurina, po němž ho legionáři provolali imperátorem a k rodovému jménu byl později na počest dosažené zásluhy usnesením senátu připojen přídomek Thurinus. Po zániku svého prvního manželství s jistou Ancharií se oženil s Attií, dcerou Marka Attia Balba, významného a zámožného římského pretora. S ní zplodil kromě dcery zmíněného již syna Gaia, který se narodil 23. září roku 63 př. n. l. Po návratu z makedonské provincie do Říma z důvodu zvolení konsulem pro následující rok se Gaius Octavianus na podzim roku 59 př. n. l. usídlil s rodinou v prostém domě na palatinském návrší zvaném Oslí hlava, zotavoval po námaze dlouhodobých správcovských povinností před blížícím se nástupem konsulského úřadu, spojeného se souběžným výkonem povinnosti člena senátu. Začátkem roku 58 př. n. l., kdy se chystal ujmout se svých úkolů, však zcela nečekaně na zástavu srdce zemřel. Ovdovělá manželka Attia, na níž po manželově předčasné smrti spočinula náhle celá tíha péče o výchovu a vzdělání tehdy čtyřletého synka i starost o dům a veškeré majet-

kové dědictví včetně služebnictva, jistě s povděkem přijala pomoc své matky Julie. Obětavá babička si na čas ochotně vzala malého Gaia k sobě. Jako milovaná sestra Gaia Julia Caesara vnoučkovi zároveň zajišťovala i podporu z prastrýcovy strany. Matka Attia se zatím podruhé vdala za Lucia Marcia Philippa.

Všemocný diktátor ve prospěch čiperného a zřejmě nadaného prasynovce nešetřil svou přízní. Záměrně jej uváděl do římského veřejného života a osobně dohlížel na jeho prvotřídní vzdělávání v proslulé rétorské škole Apolodora z Pergamu. Již jako dvanáctiletý chlapec dostal Octavianus v roce 50 př. n. l. po úmrtí své dobrotivé babičky příležitost pronést smuteční řeč na jejím obřadném pohřbu za účasti veškerého juliovského příbuzenstva. V té době žil již dospívající Gaius s matkou a otčímem pod střechou rodného domu. Když ale v následujícím roce vypukla občanská válka, byli Caesarovi příbuzní v Římě vystaveni nebezpečí pompeiovské perzekuce, uchýlila se celá rodina do octaviovského rodového sídla ve Velitreích. Jakmile se však ještě v téže roce Řím padl do Caesarových rukou, vrátili se do svého římského domova.

Osmnáctého října následujícího roku bylo Octavianovi, Caesarovým příčiněním, povoleno s jednoročním předstihem před dosažením plnoletosti obléci občanskou tógu, aby ho bylo možno zanedlouho zvolit, či spíše z Caesarovy vůle ustanovit pontifikem po předchůdci padlém u Pharsalu. Jedním z kolegia římských kněží, podřízených Velkému pontifikovi, veleknězi, jímž byl kromě jiných svých funkcí doživotně Caesar.

Roku 46 př. n. l. tento nadějný mladík Octavianus doprovázel svého prastrýce při triumfálním pochodu ulicemi Říma a hned následujícího roku se navzdory zdravotním potížím přihlásil k účasti na hispánském tažení. Odhodlaně a zmužile čelil válečným strážním a navzdory své tělesné neduživosti a vojenské nemohocnosti, dosáhl Caesarova uznání, na němž mu záleželo. Projevilo se vrcholným způsobem záhy po bitvě, když vojevůdce bez jeho vědomí usedl se svým neodlučným tajemníkem v pracovně, aby mu nadiktoval závažnou změnu své závěti. V původní

verzi, sepsané ještě před propuknutím občanské války, ustanovil svým hlavním dědicem manžela své milované dcery Julie a spolutriumvira Gnaea Pompeia. Překotně plynoucí čas však záhy obrátil jejich vzájemné vztahy naruby. Pompeius se stal Caesarovým úhlavním nepřítelem. Jeho uříznutou hlavu a pečetní prsten dostal Caesar při vstupu do Egypta od egyptského krále Ptolemaia jako projev úcty a přátelství, který ho však proti Ptolemaiovu očekávání zdrtil svou hrůzností, daleko přesahující jeho nenávist k úkladně a takto krutě zavražděnému odpůrci. Upřímná lítost nad truchlivým koncem svého nepřítele ho přiměla po návratu do Říma obnovovat jeho sochy a velkodušně prokazovat úctu jeho památce.

Někdejší závěť ovšem ztratila platnost. Koho má nyní veliký a všemocný Caesar určit pro případ smrti svým dědicem místo mrtvého soka, když dcera Julie již před lety nešťastně zemřela při porodu a syn Caesarion jako plod hříšného a římské veřejné mínění pobuřujícího milostného poměru s egyptskou královnou Kleopatrou nepřichází v úvahu? S politováním shledával, že postrádá přímého dědice, který by po něm převzal nashromážděný majetek i otěže moci. Po dlouhých úvahách dospěl k rozhodnutí adoptovat prasynovce Octavia, syna své neteře Attie, jemuž po matce koluje v žilách krev rodu Juliů. Oceňoval jeho inteligenci i snaživost, naznačující, že by se mohl stát jeho důstojným nástupcem. Nové znění své závěti, jež nadiktoval svému sekretáři v Římě po návratu z Hispánie, opatřil svou pečeti a 13. září roku 45 př. n. l. uložil v chrámu vestálek. Závěť povznášela štíhlého mladíka sličné tváře, ale křehkého zdraví do takových životních výšin, na jaké se neodvažoval ani na okamžik pomyslet, i když doufal, že mu příbuzenství s mocným Caesarem přece jen nějak usnadní vzestupnou cestu životem. Okázalou oddaností prokázanou dobrovolnou účastí v jeho hispánském tažení, houževnatým překonáváním obtíží vojenské služby v poli i osobní statečností a odvahou v bojích si hleděl získat zásluhy. Tak aby utvrzovaly jeho vysoce postaveného příbuzného v přízni, kterou mu prokazuje. Při neznalosti nového znění prastrýcovy závěti netušil, jak velký životní vzestup

mu Osud chystá v dohledné budoucnosti. Ani Caesar ostatně ne-
tušil, že naplnění jeho závětí je tak blízké.

Po řadě let naplněných velkolepými vítěznými bitvami občanské války s Pompeiem a jeho stoupenci, kdy se Gaius Julius Caesar domohl postavení doživotního diktátora římské říše, nastala situace, že se jeho věrní obdivovatelé a přívrženci počali důvodně obávat o jeho život. Rojily se totiž čím dál hlasitěji a troufaleji šeptané fámy o spiklencích, kteří se ho chystají zavraždit.

Stalo se to 15. března roku 44 př. n. l., dva dny předtím, než mělo pod jeho velením začít válečné tažení proti říši Peršanů, nazývaných Parthy. Legie určené k vpádu již byly shromážděny v stanovených výchozích prostorech k odplutí do Asie. U přístavní hráze v Ostii čekaly na kotvách galéry k přepravě vojsk.

Kolem desáté hodiny dopolední se diktátor Gaius Julius Caesar, sídlící tou dobou v paláci Regia na Svaté ulici ve východním cípu Fora Romana, úředním sídle Velkého pontifika, jímž byl před lety s doživotní platností zvolen, chystal na cestu do Pompeiovy kurie na zasedání senátu. Poslední den před jeho odjezdem do války. Nebylo mu zrovna nejlépe. I když ani ve svých šestapadesáti letech nebyl zvyklý dopřávat svému svalnatému, pravidelně cvičenému aotuzovanému tělu sebemenší úlevu při výkonu svých nesčetných povinností vojevůdce, velekněze, politika a státníka. Na své vojáky a vůbec na lidi, kteří ho měli denně zblízka v nejrůznějších situacích na očích, působil dojmem muže, který nezná únavu. Dobře snášel letní vedra, podzimní deštivá chladna i mrazivé zimní počasí. S nepokrytou hlavou dokázal za mnohakilometrových přesunů pochodovat v čele svých legií. Ani široké a jakkoli hluboké a proudné řeky pro něj nebyly překážkou. Snadno je přelával. S omračující odvahou se v bitvách vrhal do urputných soubojů na meče, když bylo třeba povzbudit umdlévající bojovníky na ohrožených úsecích bitevního pole. A na koni vydržel cválat řadu dní a nocí jen s malými přestávkami na nejnutnější potřeby těla a krajně úsporný spánek. V poslední době jej, pravda, pod vlivem nervové zátěže a vysilující námahy válečných příprav po-

stihovaly častěji křečové záchvaty padoucnice, prisuzované důvěrným kontaktům s bohy, takže mu nic neubíraly na vojevůdcovské a státnické autoritě. Způsobovaly však nenadále velice nepříjemnou chvilkovou nemohoucnost. Navíc se od rána nemohl zbavit podivně neurčitých obav z nadcházejícího jednání v senátu. Manželka Calpurnie ho snažně prosila, aby se tentokrát jednání v kurii nezúčastnil. Probudil ji totiž děsivý sen. Viděla, jak se bortí stěny jejich domu, a on, její milovaný manžel, zasažen padajícím zdivem, umíral, zalitý krví v její náruči. S pláčem ho zapřísalaha, ať uposlechne výstrahy bohů a nikam dnes nechodí. Caesar sám nepřikládal dobrým ani špatným znamením žádný zásadní význam, i když nejednou podléhal dojmu, že pramáti rodu Juliů Venuše, nad ním drží ochrannou ruku. Toho dne mu ale zavrtalo hlavou, že se i jemu v noci zdál podivný sen: vznášel se nad zemí jako pták a v oblacích se mu zjevil Jupiter, tak živě a zblízka, že si s ním mohl podat ruku.

Calpurnie, která dobře věděla, že její manžel nedá na pověry a věštby, navedla důvěryhodného sluhu, aby ve chvíli, kdy pán bude procházet halou k vstupním dveřím, nechal ze stěny spadnout na zem plastický reliéf tváře jednoho z předků. Třesk tříštícího se sádrového odlitku Caesara na pár vteřin zarazil v chůzi. Je to náhoda? blesklo mu hlavou. Anebo snad opravdu nějaký výstražný vzkaz ze záhrobí? Pokračoval v chůzi k čekajícím nosítkům s purpurovými záclonkami, ale v hlavě se mu s muším bzukotem vyrojily neklidné myšlenky. Slova věštce Spuriny, který ho před několika dny přišel důtklivě upozornit: „Střež se, Caesare, březnových id!“

Přítomný Cornelius Balbus na rozdíl od Caesara bral Spurinova slova vážně. Uvědomil si, že březnové idy připadají na den konání senátního shromáždění, jemuž má Caesar předsedat. Řekl mu s mračnou tváří: „Až půjdeš do Pompeiovy kurie, zapřísalám tě, měj s sebou věrnou hispánskou stráž!“

Caesarovi se vynořila v paměti vzpomínka. Na včerejší večer. Přijal pozvání na slavnostní večeři v domě Marka Lepida. Mezi hosty rozkošnický se rozvalujícími na lehátkách u tabule zatížené

spoustami talířů, táců a mís s rozličnými pokrmy a lahůdkami, zahlédl Decima Bruta, schopného admirála a vojevůdce, který se mu v poslední době zprotivil svými podlézavými lichotkami, za nimiž se krčila neupřímná chtěnost. I nyní si neodpustil pozvednout pohár k oslavnému přípitku na Caesarovu velikost a zářivou životní dráhu. Zároveň mu jakoby s filosofickým zaujetím položil záludnou otázku: „Nikdo z nás neunikne nakonec smrti. Jakou smrt by sis zvolil ty, Caesare, kdybys měl možnost si vybrat?“

Caesar odpověděl ihned a bez rozpaků: „Četl jsem v Xenofontovi, že těžce nemocný král Kýros připravil všechno na svůj pohřeb. Já bych nechtěl smrt, na kterou se člověk může nebo musí připravovat. Nejlepší smrt je nenadálá. A rychlá!“ Všichni v místnosti ztichli. Z úcty k Caesarovi, ale hlavně účinkem toho, co pronesl. Z jeho slov zavanul hrobový chlad. I Caesara zamrazilo. V této chvíli mu vytanulo na mysli totéž, co včera: Proč se mě vlastně Decimus Brutus veřejně tázal na takovou věc? Zrovna on. Z důvěrných zpráv svých zvědů Caesar věděl, že na podstavci sochy Lucia Bruta, který svého času ve jménu republiky zavraždil krále Tarquinia, někdo barvou načmáral: „Kdybys žil, ó Brute, zabil bys tyrana.“ O Marku Brutovi, Decimovu vzdáleném příbuzném, se šíří zprávy, že pomýšlí na to, k čemu je Caesarovými nepřáteli vyzýván. Aby vykročil po stopě svého předka. Caesar se osměluje doufat, že takřka otcovská náklonnost, kterou mu projevuje, činí Marka Junia Bruta vůči těmto výzvám imunním. Ostatně jeho matka Servilia byla Caesarovou dlouholetou oddanou milenkou, takže diktátorovy otcovské city vůči němu mohly mít docela dobře svou přirozenou příčinu i vědomý důvod. Nepomýšlí však jeho pokrevní přízněnc Decimus na totéž?

Zatímco Caesar váhal s odchodem z domu, zviklán úvahami, co neblahého by se mu tak asi mohlo v senátu přihodit, v Pompeiově kurii, kde se zasedání konalo, vzrůstal neklid. Caesar, který měl jednání zahájit a řídit, se zatím kdovíproč nedostavil. To není samo sebou. Diktátor nemá ve zvyku přicházet opožděně. Spiklenců, kteří na něj čekali s rostoucí netrpělivostí, se zmocňovala

nervozita. Co jestli byl jejich záměr prozrazen a Caesar se chystá proti nim zakročit? Do plánu bylo zasvěceno na šedesát lidí, senátorů z nejvznešenějších kruhů, co jestli některý z nich neudržel jazyk za zuby, nebo dokonce ze strachu zradil? Rozhodli se vyslat k Caesarovi do velekněžského paláce Decima Bruta, aby zjistil, co se děje, a pokud možno Caesara přesvědčil, že jeho přítomnost v senátu je dnes, před jeho odjezdem do války proti Parthům, naprosto nezbytná.

Ve Svaté ulici před Caesarovým sídlem se shlukovaly hloučky lidí, kteří přišli diktátora pozdravit anebo o něco poprosit. Decimus Brutus sem dorazil kolem jedenácté. Zastihl Caesara v atriu s Calpurnií a konsulem Markem Antoniem, jemuž právě sděloval s politováním, že se pro silnou nevolnost přece jen nemůže dnešního zasedání zúčastnit, a žádal po něm, ať ho v senátu omluví a oznámí odklad jednání na některý z příštích dnů. Spěchem zadýchaný Decimus Brutus vpadl do jejich rozmluvy: „Zadržte! Jednání nelze odložit! Vždyť senát se sešel na tvůj příkaz, Caesare. Aby schválil nařízení, že budeš v provinciích mimo Itálii používat titul krále a nosit diadém. Kdybychom teď oznámili čekajícím senátorům, že dnes nepříjdeš kvůli nevolnosti, když každý, kdo tě kdy poznal, ví, že něco takového jako nevolnost je ti cizí, umíš si představit to zklamání tvých ctitelů a ty uštěpačné řeči tvých odpůrců, pomlouvačů a závistníků? I pokud ti v účasti na zasedání opravdu brání vážné zdravotní důvody, bylo by dobré, kdyby ses přemohl natolik, abys odklad zasedání oznámil senátorům osobně s využitím svého charismatu.“

Na řadu vteřin zavládlo v atriu mlčení všech přítomných. Calpurnie je protrhla úpěnlivým výkřikem: „Nechoď tam, Gaie! Nedej se přemluvit! Zůstaň doma!“ Marcus Antonius schvaloval, aby se zasedání rozhodně přeložilo na jiný den, neboť Caesar nemůže předstoupit před devět stovek senátorů, jestliže se tělesně i duševně necítí být v nejlepším stavu. Připouštěl ale, že nikdo není schopen vysvětlit důvod odkladu jednání lépe než Caesar sám, pokud ovšem nechce využít jako diktátor svého práva o důvodech pomlčet.

Caesar ještě několik okamžiků zvažoval vše, co bylo řečeno. Nebyl zvyklý vyhýbat se bitvám, ani když se zdály beznadějně. Proč by se měl obávat debaty v senátu? Přikláněl se k rozhodnutí poslechnout Decima Bruta. Posel spiklenců, tvářící se jako nejoddanější přítel, uspíšil jeho rozhodnutí tím, že ho s pobídkou „Pojďme!“ uchopil za paži a přiměl k vykročení z atria ke vchodovým, dřevorezby zdobeným dveřím. Za nimi pod třístupňovým schodištěm stála na vydlážděném chodníku nosítka. Šestice nosičů u nich už celou věčnost přešlapovala, čekajíc na povel, aby se chopila jejich rukojetí a kráčela s nimi, kam bude nařízeno. Caesar předtím políbil ještě spěšně Calpurnii, s Markem Antoniem, na něhož před vchodem čekal hlouček liktorů předepsaného konsulského doprovodu, se prozatím rozloučil pokyvem hlavy a společně s Decimem se ubíral k východu z paláce. Až poté, co Caesar opustil dům, dorazil prý otrok, který tvrdil, že má pro diktátora důležitou zprávu. Bylo mu dovoleno, aby v domě počkal na Caesarův návrat.

Pohupující se nosítka, zavěšená na svalnatých pažích svižně kráčejících otroků, proplouvala lidnatými římskými ulicemi. Volnou cestu jim zjednával velitel čtyřčlenného oddílu vojácky rázujících osobních strážců. Caesar, usazený v polštářích, průhledem v poodhrnutém závěsu mlčky pozoroval rojení lidského mraveniště, netuše, že všechno, co venku vidí a co slyší, jsou sice všední výjevy městské každodennosti, ale dnes je jeho smysly registrují naposledy. Lazebník holící přímo na ulici zákazníka sedícího na stoličce se zvrácenou hlavou, vedle něj prodavač v usmolené zástěře ve stánku s plátěnou střechou hlasitě nabízí opékané klobásky, pekař rozkládá na prkenný pult čerstvě upečené placky chleba, o kus dál rybář v plstěné čapce vyvolává: „Rýýýby na prodej! Kupte si ryby, dneska ráno ulovenýýý!“ Směnárník u čtvercového stolku bradatému muži v řeckém oblečení vyměňuje stříbrné drachmy za římské sestercie a nahlas odpočítává mince kladené na desku stolku, obtloustlý krčmář stojící ve dveřích své nálevny šprýmovně láká kolemjdoucí na pohárek vínka, jaké ještě nepili, a u jiných dveří v nadměrně obnažená prostitutka slibuje osamělým mužům útěchu a povyražení...

Proradný Decimus Brutus vyrazil zrychleným krokem napřed. Spěchal jako o závod, aby spiklencům s předstihem oznámil, že úkol je splněn, Caesar přichází. Co se asi tak v těch chvílích spřádalo v Decimově hlavě? Těžko věřit, že by si ani na okamžik nepřipustil morální pokleslost svého licoměrného počínání, když přesvědčoval svého dobrodince uvěřivšího v jeho předstíranou oddanost a přátelství, aby se s ním vydal tam, kde na něj čeká zá-
ludná smrt. Smrt, o niž se navíc ještě on sám v roli domnělého přítele namísto vděku za mnohá přátelskou přetvářkou vytěžená dobrodiní přičiní použitím dýky ukryté v podpaží. Možná si namlouval, že vražda tyрана poslouží obnově republiky poskytující svobodu občanům, takže není zločinem, ale záslužným vlasteneckým činem. Jenže neuvážil, anebo nebyl schopen uvážit, že Caesar není tyran ve smyslu nelidské zvůle, ale schopný, osvícený samovládce, jenž prospívá lidu víc než neschopná, zkorumpovaná republika. Pokud by jednal v opravdovém, poctivém přesvědčení, že je v zájmu svobododárné republiky zabít Caesara, pak by ho měl jako jejího škůdce nenávidět, a nikoli usilovat o jeho přátelství v zájmu svého osobního prospěchu.

Caesarova nosítka obklopená tělesnými strážci upoutávala v ulicích pozornost. Diktátorovi příznivci voláním upozorňovali davy, kdo je právě míjí, skryt za závěsy. „Imperátor!“, „Diktátor!“, „Ať žije Caesar!“. „Sláva božskému Caesarovi!“ Závěs nosítek se porozhrnul. Objevila se energická, mužná tvář známá z mincí a soch. Potěšeně se usmívala. Vedle ní se vynořila ruka kynoucí zástupům na pozdrav. Za nárožím poblíž Vestina chrámu Caesar zahlédl starého věštce Spurinnu, který ho nedávno varoval, aby se měl na pozoru, že mu hrozí nebezpečí v den březnových id. Neodpustil si, aby na něj se špetkou škodolibosti nezavolal: „Hej, Spurinno! Březnové idy, před nimiž jsi mě varoval, už jsou tu, a jak vidíš, nic se mi nestalo! Jsem živ a zdrav!“ Spurinna, dřepící na podstavci korintského sloupu, vzhlédl k Caesarovým nosítkům: „Máš pravdu, pane, březnové idy jsou zde, ale ještě neskončily. Mysli na mé varování, pane!“ Když nosítka mījela Vestiny schody vedoucí vzhůru na Kapitol, prodral se k nim přes odpor

bočního strážce muž v přepásané hnědé otrocké tunice a podával Caesarovi zapečetěný svitek papyru s hlasitým sdělením vzdorujícím hluku ulice: „Můj pán, Artemidoros z Knidu, ti posílá tento vzkaz, vladaři, a prosí, aby sis ho přečetl.“ Caesar přijal blahosklonně svitek v domnění, že jde o nějakou stížnost nebo žádost, na jejíž vyřízení bude dost času později. Natáhl ruku s listinou k protějšímu sedadlu, kde seděl jeho neodlučný sekretář. „Můj pán mi kladl na srdce, pane,“ naléhal Artemidorův sluha, „aby sis jeho vzkaz přečetl ihned a sám. Je to velice důležitý vzkaz, pane.“ Caesar dobrodušně pokýval hlavou: „Ať se tvůj pán nestrachuje. Jeho dopis si přečtu!“ Když údajně procházeli Cirkem Flaminiem a proplétali se mezi kalužemi, Decimus požádal Caesara, aby mohl napřed poslat jednoho ze svých sluhů, kteří šli vzadu za nimi, do kurie se vzkazem, že přicházejí. Ať tak nebo tak, škoda, že Caesar podcenil důležitost Artemidorova vzkazu a nerozpečetil jej okamžitě.

Netušil, že zapečetěný list obsahuje podrobný popis vražedného plánu proticaesarovských spiklenců: Marcus Brutus, zastávající Caesarovou zásluhou úřad prétora, měl před jeho příchodem upoutat na sebe pozornost senátorů, rozsazených v amfiteátrovém půlkruhu jednací síně, tím, že v hloučku spoluspiklenců bude předstírat rozsuzování jejich rozvášněné rozepře. Caesarův vysoce ceněný generál Trebonius, hlavní organizátor atentátu, měl před vchodem do kurie vyčkat příchodu siláckého Marka Antonia, Caesarova spolukonsula a věrného stoupence, a zdržet ho rozhovorem tak, aby mu v okamžiku jeho vražedného napadení nemohl přispěchat na pomoc. Decimus Brutus se zavázal zajistit ochranu účastníků akce najatým oddílem ozbrojených gladiátorů z protější Pompeiovy arény, rozmístěných ve vestibulu a v šatnách kurie. Každý ze spiklenců učinil závazný slib, že se dostaví na zasedání ozbrojen dýkou a zasadí Caesarovi jednu bodnou ránu. Marku Brutovi poté připadl úkol předstoupit před plénum senátu a pronést řeč, v níž co představitel starořímské mravnosti ospravedlní diktátorovu násilnou smrt jako svržení vlády tyрана a vyhlásí svobodnou republiku.

A tak Caesar, nevěda, co je na něj úkladně nastraženo, vstoupil do vestibulu kurie, netrpělivě očekáván hloučkem spiklenců. Co se v následujících chvílích odehrálo, zaznamenal antický historik Appianos: Spiklenci s ukrytými dýkami obklopili jako přátelský doprovod Caesara, který se usadil v pozlaceném křesle na pódiu s Pompeiovou sochou. Potom jeden z nich, Lucius Tillius Cimber, před něj předstoupil, a žádal o povolení návratu svého bratra vypovězeného pro příslušnost k pompeiovcům. Caesar otálel s odpovědí a pak Cimberovu žádost zcela zamítl. Tu ho Cimber uchopil za purpurový plášť, jako by jej ještě prosil, strhl mu ho z ramen a táhl k sobě s křikem: „Nač čekáte, přátelé...?“ Caesar se mu v hněvu snažil vytrhnout, Náhle jej obstoupila skupina senátorů v bílých togách s nachovým pruhem, Cassius, Marcus Brutus, Casca, Trebonius, Pontius Aquila... Tillius Cimber mu tiskne paže, už nikoli prosebně, ale vši silou, aby mu znemožnil se bránit, Všichni kolem vytahují zpod šatstva dýky. Casca se zleva protlačil před Cimbera a vrazil Caesarovi čepel své dýky ze zadu do hrdla, Její hrot však sjel po klíční kosti a ostří prořalo jen hrud' nehlubokým řezem. Někteří ze spiklenců nerozhodně, někteří v překotném spěchu se vrhají na Caesara a vši silou ho bodají. Napadený vládce se pokouší o odpor, brání se jako šelma. Vyškubl z Cimberova sevření pravici, v níž drží ostré psací rydlo. Opřel zády o Pompeiovu sochu, vrazil jeho hrot komusi do těla. Sám však cítí bolest z přibývajících bodných ran. Cassius ho řal dýkou do tváře, Caecilius Buciolanus ho bodl do zad, Caesennius Lento zasáhl rameno, Decimus Brutus bodl Caesara dvakrát, jednou do levé strany hrudi za sebe, podruhé ještě za Trebonia, který akci zmeškal vinou záměrného zdržování Marka Antonia před vchodem. Caesar, couvá a brání se pěstmi v přívalu bodných ran do hrudi, do boků, třísel i šíje. Krev se mu hrne po těle, prosakuje tógou. Zahlédl Marka Junia Bruta, k němuž lnul v přesvědčení, že je jeho nemanželským synem. Jako poslední z vrahů, roztrěsen strachem z toho, co všichni chtějí, aby udělal, přivrávorál do Caesarovy těsné blízkosti a dodáváje si odvahy, rozpráhl pravici s dýkou, aby mu její čepel vrazil do slabin.

Caesarovi se zatmělo před očima. Ó, bozi! Kde se najednou vzalo tolik zrádců? „I ty, můj synu?“ zaúpěl zdrceně a v návalu beznadějného zoufalství si cípem tógy zakryl tvář i s hlavou, a nechávaje již bez odporu do sebe bodat, hroutil se zalit krví bezvládně na mramorovou dlažbu u podstavce sochy svého někdejšího nepřítele. Appianos v závěru své zprávy dodává: „Ani když padl, nepřestali spiklenci běsnit a zasadili mu třiadvacet ran; mnozí se ve shluku navzájem ranili svými zbraněmi.“ Historik Suetonius ve svém obsahově shodném líčení této děsivé události uvádí: „Bylo mu zasazeno třiadvacet ran dýkou a jen při první ráně zasténal, aniž pronesl jediné slovo... Když všichni vrahové ve zmatku prchli, zůstal dlouho ležet na zemi, mrtev...“

PŘEKVAPIVÉ ODEZVY

V senátu při vražedné události mezi nezasvěcenými senátory vypuklo ohromení, úlek, panika a strašný zmatek. Jen dva z vyděšených mužů v senátorských tógách se neúspěšně pokusili Caesarovi pomoci. Málem přišli o život i oni. Spiklenci počítali, že jejich čin bude uvítán s nadšeným jásotem. Zamýšleli Caesarovu mrtvolu za radostné účasti římského obyvatelstva místo pohřbu manifestačně hodit do Tibery, zabavit jeho veškerý majetek a všechna jím vydaná nařízení prohlásit za neplatná. Konsul Marcus Antonius, kterého Trebonius podle spikleneckého plánu zdržel před vchodem do kurie, přiběhl do vestibulu, když bylo po všem. S úlekem spatřil Caesarovu krví zbrocenou mrtvolu. Někdo ho varoval, ať se rychle uchýlí do bezpečí, že spiklenci chtějí zabít i jeho. Uvědomiv si svou bezmocnost v dané situaci, vyběhl z budovy, aby zmizel dřív, než si ho někdo z vrahů stačí povšimnout a pro jistotu zadržet nebo rovnou zabít. Cassius by ho byl jistě bez rozmyšlení proklál dýkou, na níž ještě nestačila zaschnout Caesarova krev. Ve vestibulu prchajícího Antonia zahlédl Trebonius, hlavní organizátor vražedné akce, který si vlastně kvůli němu nestihl zatížit svědomí účastí na ní. Rozběhl se za ním. „Antonie!“ volal na něj. „Stůj! Kam běžíš! Musíš svolat senátory k projednání situace! Počkej přece, u sta hromů!“ Antonius však jako by neslyšel, běžel tak rychle, že šestice jeho liktorů mu nemohla stačit a zůstávala čím dál zřetelněji pozadu. Doběhl bez zastavení přes celé Forum až nahoru do své vily na jednom z nízkých bočních hřbetů esquilinského pahorku. „Zabili Caesara!“ zvolal na Fulvii, která mu polekaně vyběhla vstříc s houfem otrockého služebnictva. Liktoři se otevřenými vraty schváceně vřítili dovnitř. „Všecky okennice zavřít!“ přikazoval Marcus Antonius. „A vrata zavřít na zá-

voru!“ Správci nařídil všechny muže v domě ozbrojit meči, oštěpy a luky. A na střešní terase připravit balvany, které by se v případě obléhání shazovaly dolů, na hlavy obléhatelů.

V budově kurie se zatím pachatelé vzpamatovávali z otřesu, který je zachvátil v okamžiku dokonání vraždy. Diktátor byl mrtev, ale odezva jeho usmrcení byla pro pachatele vraždy pojímané jako osvobození od tyranie zcela nečekaná. Senát, který měl podle jejich představ zajásat a slavnostně potvrdit a schválit obnovení republikánských svobod, nejenže nezareagoval žádným nadšením, ale neposkytl ani Marku Juniu Brutovi příležitost připraveným proslovem zavraždění diktátora ospravedlnit jako svrchovaně záslužný epochální čin, svržení samovlády ve jménu svobodné republiky. Nezasvěcení senátoři, zděšení tím, co se odehrálo před jejich očima, se v panice rozprchávali všemi směry. I liktoři a otroci vysoce postavených osobností ve strachu z následků brali nohy na ramena. Osamocení atentátníci s krví potřísněnými tógami, schváceně lapající po dechu, zírali zděšeně jeden na druhého. Začínali si uvědomovat děsivé hlubiny svého činu a jejich euforické pocity se s nezadržitelnou rychlostí rozplývaly, zanechávající po sobě děsivé rozjitření z nenadále probuzeného chaosu, prázdnoty a smutku. I oni se v propukající bezradné zoufalosti překotně hrnuli ke dveřím a úprkem začali v sebezáchovném instinktu houfně utíkat přes travnaté Martovo pole do ulic plnicích se rozrušenými a namnoze hlasitě bědujícími lidmi, volajícími po přísném potrestání vrahů. Jen všeobecnému zmatku a ohromivému úžasu z doposud ještě neurčitých zpráv o tom, co se stalo, vděčili, že při svém vyděšeném úprku ve zdraví proběhli přes ústřední náměstí ke schodům na Kapitol a po nich až nahoru pod ochranu Jovova chrámu. V jeho zdech se v horečném spěchu, s hrudníky zmítanými lapáním po dechu a s podlamujícími se koleny za pomoci Treboniových gladiátorů opevňovali proti očekávanému útoku mstitelů Caesarovy smrti. Zcela vysílení, s pohaslým sebevědomím polehávali na chrámové dlažbě v odevzdaném očekávání, co se bude dít. Se zneklidněním rozmrzele shledávali, že tu mezi nimi chybí Trebonius.

Nevěděli, že běžel za Markem Antoniem, aby se s jeho pomocí pokusil vrátit překotně se vytrácející senátory do jednací síně. Jenže jeho nohy neměly dost sil a plíce mu div nevyskočily z hrdla dokořán rozchlípenými ústy. S rukou na srdci se musel zastavit a s hlasitým hekáním lapal po dechu. Rozbouřená mysl usilovně hledala východisko z bludiště nenadálých událostí. Až za hodnou chvíli se vzbopil natolik, že se mohl pohnout z místa. Jenže nevěděl, kam má jít. Otrok, který se přihnal s úlevou, že svého ztraceného pána konečně dostihl, vychrlil ze sebe, že všichni pánovi společníci utekli pryč do chrámu Nejvyššího Jova na Kapitol. Budova kurie je opuštěná a Caesarova mrtvola tam pořád ještě leží! Trebonia popadl vztek. Místo aby řečnili na Foru k davům, hrdě se přihlásili k společnému činu a vysvětlovali, co a proč se stalo, podělali se strachem a utíkají pod božskou ochranu! Rozhodl se vyhledat Cicerona. Snad u něho najde radu, co za daných okolností udělat, aby se zachránilo, co se ještě zachránit dá. Sluhovi přikázal, ať se vrátí do kurie zjistit, co se tam děje, a přijde za ním do Ciceronova obydlí. Spěšným krokem se vydal nahoru na Palatin. Odhodlaně zabušil klepadlem na vrata Ciceronova domu. Správce mu řekl, že pán není doma, ale každou chvíli se vrátí. Trebonius byl ochoten počkat na jeho návrat. Dal se uvést do atria, kde se jal zatím popíjet nabídnuté víno, jež si ředil vodou, Vydatnými doušky zchlazoval svůj vztek. Po chvíli se dostavil jeho sluha s nejčerstvějšími zprávami: Budova je opuštěná, převrácená křesla svědčí o velkém spěchu. Caesarova mrtvola tam pořád ještě leží, venku se začínají shlukovat rozčilení lidé. Volají: Smrt vrahům!

Když se Cicero konečně objevil ve dveřích, připraven radostně zvolat: Vítám tě, milý Trebonie!, slova mu odumřela na jazyku. Vážený a milý host seděl zhroucený v křesle, svěšenou hlavu v dlaních. Pohled na něj Cicerona vylekal. „Co se stalo, u všech bohů?“ Pomohl zničenému Treboniovi vstát a s rukou kolem jeho ramen ho vedl do své pracovny, kde si mohli navzájem bez obav říkat to, co nebylo pro cizí uši. Za zavřenými dveřmi ho usadil do křesla, a usednuv naproti s napětím v hlase zopakoval otázku, co se stalo?

„Co se stalo? Skupina zastánců svobody před několika hodinami v Pompeiově kurii zabila Caesara,“ odvětil stroze generál a dodal rozmrzele. „Dřív, než jsem se k nim stačil připojit.“ Cicerova záhyby a vráskami zbrázděná tvář se rozsvítila jako zažehnutá lampa. Kámen mu spadl ze srdce. V návalu nadšení vyskočil z křesla a začal Trebonia objímat a tisknout mu blahopřejně ruku. „Žes nebyl včas u toho jako hlavní organizátor tohoto historického, vpravdě světodějného osvoboditelského činu, to ti nemusí být líto! Byl jsi přece jeho hybnou silou, tu zásluhu ti, hromské dílo, nikdo neupře! Raduj se! Patříš plným právem k těm hrdiným zachráncům republiky jako jejich hlava! Nemáš nejmenší důvod k žádné zahořklosti. Jdeme! Čeká nás všechny spousta práce! Kde jsou teď ti tvoji stateční druhové, vykonavatelé božské vůle? Pojďme za nimi! Radujme se společně! Sklízejme vděčnost lidu zbaveného tyranie! Kde jsou teď všichni. Už na Foru mezi lidmi, anebo ještě řeční v senátu? Je nejvyšší čas začít lidem vysvětlovat, co a proč se stalo!“

Treboniova tvář se zkrivila výronem zlosti. „Tak to bylo umluveno! Tak jsme to chtěli. Ale všechno je v háji! Senát se rozutekl jako houf zajíců. Nikdo nestál o naše vysvětlení, nikdo nám netleskal a nikdo z našinců se ani nepokoušel upoutat jejich pozornost. Nikdo, vůbec nikdo se neodvážil vkročit na Forum, aby nějak zapůsobil na veřejnost! Zatracená věc!“ Trebonius zaskřípal zuby. „A ten blbec Antonius, místo aby jako konsul uklidnil rozruch, aby se mohlo v klidu jednat, ze strachu o svou kůži, práskl do bot jako první. Běžel se honem někam schovat! Nejspíš domů, pod sukni té své rajdy Fulvie. Nedávno se mi svěřoval, jak mu Caesar začíná jít na nervy. A dneska místo aby se chopil organizování oslav, že jsme se ho všichni zbavili, zdrhal, jako by mu hořelo za patama!“

„Antonius, že by byl proti Caesarovi? Tomu nevěřím. Byl jeho pravou rukou.“

„Neříkám, že byl proti Caesarovi, říkám jen, že mu Caesar začínal jít na nervy. Proto jsem se s ním před vchodem dal do řeči. Abych ho přesvědčil, že Caesara musíme odstranit. A jemu že jako

konsulovi přísluší, aby se v součinnosti se senátem na určenou dobu jako nejvyšší představitel chopil řízení státu. Taky jsem ho chtěl získat, aby nám pomohl vysvětlovat lidem, že nic jiného než atentát už nezbývalo v zájmu záchranu republikánských svobod. Volal jsem na něj, ale běžel dál jako o závod. Tak jsem se vydal za tebou. Poradit se a požádat tě... Požádat tě o pomoc. Doufám, že neodmítneš.“

„Máte můj obdiv, udělám pro vás všechno, co budu moci. S radostí!“

„Bojím se, že už je pozdě!“ pronesl sklesle Trebonius. „Našinci dočista ztratili hlavu! Všichni! Zpanikařili! Decimus Brutus i Marcus Junius a Tillius Cimber, chlapi, na které jsem spoléhal, podlehli panice! Utekli z Pompeiovy kurie do Jupiterova chrámu, kde se teď krčí někde v koutě jako zbabělí uličníci! Nechali senátory rozprchnout se na všechny strany a vyřvávat s očima navrch hlavy, že Caesar je mrtvý, že byl zavražděn. Udělali tak z nás všech ničemné vrahy. Nikoho z nich, z těch velebených ctihodných bařtipánů nenapadlo nebo spíš neměli odvahu prokázat svou senátorskou autoritu na Foru, kde se sbíhají lidi. Uklidnit je, zamezit zmatky, vysvětlit jim, že to, co se stalo, není žádná pohroma, že nikomu nic nehrozí a všem bude dobře!“ chrлил ze sebe rozhorlený Trebonius. A jestli nyní ulice ovládne lůza, bude zle, ztraceně zle!“

„Musíš za svými druhy na Kapitol. Půjdu tam s tebou. Je třeba spojit síly a držet při sobě. Dodat těm mužům odvahu, která je zřejmě opustila.“ Cicero zachovával nade vše povznesený klid. Povzbudivě poplácal Trebonia po rameni. Soudil, že ještě není nic ztraceno. Měl radost, že je Caesar mrtev. Přál si, aby se to stalo. Lidu se vysvětlí, jakým darem je tato událost pro svobodu, pro republiku! Jejím strůjčům je třeba vzdát poctu. Vybídl ještě Trebonia, aby sehnal nějaké gladiátory na jejich ochranu, a se svým sekretářem Tyronem se spěšně vydal na Kapitol.

V pozdních odpoledních hodinách stanuli před opevněným chrámem. Strážníci je po ohlášení vpustili dovnitř, „Buďte zdraví, hrdinové!“ zahalekal Cicero při vstupu do tmavé postranní cely

s malými střílnám podobnými okenními otvory ve zdi. Mečem ozbrojený otrok za nimi zavřel masívní dveře, zajišťované závorou. V panujícím šeru se dalo spíše tušit než vidět dvaadvacet zamlklých mužů porůznu sedících i ležících na dlaždicové podlaze. „Přicházím vám blahopřát, stateční Římané, k velikému činu, který jste vykonali pro záchranu republiky!“ provolával Cicero svým burácivým hlasem zkušeného rétora. Muži procitali z úleku vyvolaného hlučným vstupem obou příchozích. Ciceronův hlas jim vracel živelnou víru v příznivý obrat v nesnázích, do nichž zabředli. Začali se hýbat s úlevnými povzdechy a projevy radostného překvapení. Někteří se zvedali z podlahy, zvědaví na důvod Ciceronova příchodu, někteří se nedůvěřivě odsouvali do pozadí. Cicero zrakem pozvolna přivýkajícím šeru klouzal po tvářích obracejících se k němu s napjatým očekáváním. Užasl, jak jsou všichni skleslí, jako by pozbyli všecku životní sílu a odvahy. Začal k nim promlouvat: „Co se to s vámi stalo, Římané? Kde jste nechali svou zmužilost? Čeho se najednou bojíte, vy, kteří jste se nebáli zbavit zemi samovládce? Už dávno jste měli být dole na Foru, abyste lidem, kteří se tam rojí jako mouchy kolem zdechlín, vysvětlili, co se stalo a proč.“ Tyron na jeho příkaz odběhl obstarat v nejbližší krčmě nějaké víno na povzbuzení skleslých myslí. Bruta výčitky svědomí doháněly až téměř k záchvatu lítostného pláče. „Ta hrůza!“ mumlal chraplavě, „Jak se na mě podíval, samá krev!“

„Drž hubu, hrome!“ utrl se na něj v zoufalém vzteku Cassius, dřepící doposud beze slova s hlavou mezi koleny. V té chvíli dorazil do chrámu Tiberius s úsečným sdělením, že s sebou přivedl oddíl gladiátorů. A s pohrdavým rozhlédnutím po přítomných ze sebe vysoptil svůj hněv: „Čeho jste se tak poděsili, hrome?“ Tiberius se chopil podávaného hrnku s vínem a dlouhým douškem zchlazoval svou rozpálenou zlost.

Cicero přiměl Bruta a Cassia tlakem paže, aby se postavili na nohy. „Pojďte se mnou dolů, na Forum!“ vyzval je nesmlouvavě. „Někdo z vás musí promluvit k lidem, kteří tam na to čekají. Nejlíp, když promluvíte oba. Jdeme!“ Uchopil je pevně za ruce

a vyvlekl je ven, před chrám a přinutil kvapně sestupovat po svahu Kapitolinu dolů až na náměstí, kde se už vskutku mezitím shromáždil dav lidí. „Nebyl příliš velký,“ vypráví britská historiografka McCulloughová, jejíž zasvěcené zobrazení událostí oněch dnů, nám pomáhá uvádět do pohybu nehybné záznamy historických pramenů, „choval se pokojně, avšak bylo na něm patrné ohromení, bezradnost“.

Zvěst o Caesarově zavraždění letěla městem na ptačích křídlech. Lidé se jako vždy, když se něco mimořádného dělo, sbíhali na náměstí, dychtiví dozvědět se, co se stalo a co se v důsledku toho nejspíš stane. V silicím hukotu hlasů leckdo pocítil potřebu vystoupat na řečniště a vyslovit nahlas, co mu víří v hlavě. Vystřídalo se tu již několik řečníků. Někteří z dosavadních stoupenců Caesara zastávajících díky tomu rozličné úřady a funkce, nyní spěchali co nejviditelněji dávat najevo souhlas s jeho odstraněním a sympatie vůči atentátníkům. Někteří se dokonce snažili vzbudit dojem, že patří k účastníkům proticaesarovského spiknutí. Mezi prvními promluvil k rozčeřeně hladině hlav pod rostrami městský prétor Lucius Cornelius Cinna. Syn konsula téhož jména, který jako spoluvládce imperátora revolučně demokratické strany populárů Gaia Maria po opětném ovládnutí Říma v průběhu války proti diktátoru Sullovi v roce 87 př. n. l. proslul jako hlavní podněcovatel pomstychtivého pronásledování a poprav Sullových přívrženců. Při perzekucích byl tehdy mimochodem zabit i slavný řečník Marcus Antonius, dědeček nynějšího caesariánského konsula, ale i Lucius Caesar a jeho bratr z juliovského příbuzenstva. Konsul Cinna byl zanedlouho poté, po Sullově návratu k moci, potrestán konfiskací majetku a odsouzením do vyhnanství. Není proto divu, že jeho syn Lucius živil v sobě nenávist k zámožným dědicům sullovských pořádků a tíhl k revolučně reformním demokratizačním ideám. Caesar, který jakožto Mariův synovec sám rovněž vyznával demokratické ideje populárů a byl vystaven sullovským odvetným perzekucím, po zrušení nedlouhého manželství s Cossutií uzavřel nový sňatek s Cinnovou dcerou Cornelií, a stal se tak Luciovým švagrem. Nejenže zařídil jeho otci a svému tchánovi návrat z vy-

hnanství a plnou rehabilitaci, ale postaral se i o švagrovu kariéru jeho ustanovením do funkce římského přetora. Navzdory příbuzenskému svazku s Caesarem a veškerému dobrodiní, kterého se mu od něho dostalo, v okamžiku násilného zakončení jeho vlády považoval za nutné zajistit si novou budoucnost. Silným hlasem, rozléhajícím se po celém náměstí, se teatrálně zřekl své funkce přetora, neboť jím byl jmenován z rozhodnutí Caesara a pocta, kterou mu tím udělil tyran, ztrácí platnost zásluhou osvoboditelů, kteří jednali v duchu tradice otců a zaslouží všeobecné díkuvzdání.

Jeho ohnivý projev však na postupně se rozhojňující posluchačstvo nijak nezapůsobil. Byl vyslechnut bez očekávané kladné odezvy. Teprve v okamžiku, kdy vzletnými frázemi svou veřejnou zpověď končil, ozvalo se zvolání: „Nechceme žádné boje! Chceme mír a klid!“ Lidé nechali řečníka odcházet bez potlesku a počali skandovat: „Chceme mír! Chceme mír!“ U zábradlí řečniště, ozdobeného na paměť vítězných punských válek zobákovitou přídí ukořistěného punského korábu, stanul urostlý kudrnatý mladík, který jako by přispěchal ignorovanému Cinnovi na pomoc.

Byl to Publius Cornelius Dolabella, příslušník prastarého patricijského rodu. S vrstevníky z řad římské smetánky, k níž patřil, se už dávno přestal družít. Zalíbila se mu tulácká nevázanost. Projevoval zlotřilé sklony. Už jako osmnáctiletý mladík se kvůli násilnickým výtržnostem dostal do konfliktu se zákony. Z vězeňské kobky ho vysvobodila jen bravurní výřečnost advokáta Marka Tullia Cicerona. Tento proslulý rétor ho vzápětí zachránil před hrozícím totálním úpadkem v důsledku zničujících nároků věřitelů. Občanskou válku, kterou v roce 49 zahájil Caesar po Crassově smrti proti spolutriumviru Pompeiovi, všele uvítal. Připojil se k caesarovcům v naději, že cílem jejich ozbrojeného úsilí je svržení vlády bohatých a bohatnoucích aristokratů, z jejichž zkonfiskovaných majetků budou štědře odměněni ti, kdo se přičiní o Caesarovo vítězství. Zklamán v tomto očekávání, podnikl za Caesarovy nepřítomnosti v Římě rebelii zadluženců domáhajících se v rámci vítězství nad Pompeiem paušálního zrušení všech dluhů. Došlo k hlučným demonstracím, které strhly řím-

skou lůzu k násilnostem. Dolabellovou vinou tehdy propukly divoké výtržnosti, veřejné kravály a krvavé pouliční boje, s námahou potlačované pořádkovými silami s použitím zbraní.

Hlavnímu viníku nepokojů hrozil soudní postih, ale dostalo se mu velkodušného zastání ze strany samotného Caesara, jenž svým stoupencům z řad nobility v zájmu posilování svého vlivu v těchto kruzích a zvyšování lesku svého postavení promíjel leckdy i vysloveně trestuhodné činy. Ve španělském tažení, jehož se Dolabella záhy zúčastnil, odvděčil se svému dobrodinci v tvrdých bojích po jeho boku neochvějnou statečností a sebeobětavou oddaností. Svými hrdinskými činy si vysloužil Caesarovu naprostou důvěru projevenou jeho příslibem, že po dobu tažení proti Parthům bude diktátora zastupovat ve funkci konsula, třebaže ve svých pětadvaceti letech ještě nesplňoval věkovou podmínku pro její výkon a nadto předtím nezastával žádný magistrátní úřad.

Caesarovo rozhodnutí sice odporovalo římským zákonům, ale pro jeho autoritu tato okolnost nebyla překážkou. Dolabella sám si však vzápětí přivodil potíže, které povážlivě ohrozily jeho konsulskou kariéru. V rámci nezřízeného pěstování milostných pletek s vdanými ženami svedl manželku Caesarova spolukonsula Marka Antonia. V nastalé rvačce s ním se jen se štěstím ubránil vražednému bodnutí dýkou. Mezi oběma muži vyvstala vzájemná nenávist rozdělující je nesmiřitelným nepřátelstvím, které zpochybňovalo možnost jejich očekávané budoucí spolupráce. Caesarův příslib konsulství pro Dolabellu neztrácel platnost, ale podléhal ještě formálnímu stvrzení lidovou volbou. Při ní se sice hlasovalo podle diktátorova přání, ale Marcus Antonius jako člen kolegia augurů vyhodnocujících úkazy božské přízně nebo nepřítelství ve vztahu k volbě zařídil jejich negativní výrok, zavdávající podle římského církevního práva důvod k popření jejího výsledku. A právě dnes na zasedání senátu se ještě před Caesarovým příchodem projednávalo, zda se má v tomto případě náboženská námitka uznat za důvodnou. Senát se nakonec usnesl, že je bezpředmětná, takže Dolabellovo konsulství v době Caesa-

rovy budoucí nepřítomnosti schváleno. Caesarova smrt však rázem zpochybnila všechna jeho rozhodnutí včetně tohoto.

To byl také důvod proč Dolabella, zpravený již o senátním usnesení, přispěchal v doprovodu liktorů na Forum Romanum. Ne aby se jako Lucius Cinna okázale zřekl své funkce obdržené z tyranovy vůle, ale naopak, aby se lidu předvedl jako konsul, který se v těchto těžkých chvílích plným právem ujímá svých povinností v souladu s novými poměry jako jeden z čelných představitelů hrdinského boje za svobodu v neúnavném úsilí o prospěch všeho římského lidu a v plné shodě s jeho názory i cítěním. Mohutným hlasem začal nyní z řečniště bezostyšně hanobit a tupit svého dobrodince, z jehož laskavosti a dobrosrdečnosti celá léta těžil svůj prospěch a jemuž vděčil i za své nynější postavení i majetkové poměry. Usilovně se snažil přesvědčit dav, že je činným spoluúčastníkem osvoboditelského spiknutí, jemuž pouze náhodná souhra okolností zabránila přiložit ruku ke zdaru atentátu na jedinovládce, který chtěl být římským králem.

Ani on však nesklidil potlesk za svůj projev. Stejně jako na Cinnu i na něj lidé hleděli s údivem, že jeden z nejvyšších úředníků vídaný doposud po Caesarově boku a pokládaný za jeho spolehlivého stoupence se najednou obrátil úplně naruby. Dříve se k němu jistě všemožně lísal a bral z jeho natažené ruky, co mohl. Teď, když ta natažená ruka najednou zmizela, takže není co brát, špiní ho a ostouzí jako utlačovatele a tyranského mocipána, jehož se všichni toužili zbavit a jehož smrt je pro ně radostnou událostí. Sám na rostrech musel určitě vycítit, že se zmýlil v odhadu situace. Svou překotnou změnou názorů si lidi nezískal. Vyvolal spíše pochyby o tom, co pronášel. Která z jeho dvou názorových podob je ta pravá?

V té chvíli právě dorazili na Forum Brutus a Cassius v doprovodu Cicerona a jeho sekretáře Tyrona, chráněni pro jistotu skupinou gladiátorů. Když se Brutus zahleděl na zástup obyvatel u řečniště, probral se ze své skleslosti natolik, že uznal oprávněnost Ciceronova naléhání, aby někdo z nich lidem vysvětlil důvody a význam odstranění Caesara. Se zkormoučeně propadlými

tvářemi pod příkrovem černých kučer, bez senátorské togy, kterou ze sebe strhal na Kapitolu, když na ní objevil stříkance Caesarovy krve, jen v bělavé, šňůrou přepásané tunice pokročil vpřed na okraj roster. Přiškrčeným, nejistým hlasem začal svůj improvizovaný proslov: „Římané, občané, rodáci! Asi už víte, že Caesar je mrtev. Jeho smrt se stala nezbytností pro všechny muže, kteří milují republikánské svobody, jež nahrazoval svou tyraníí. A tak jsme se my, liberátoři, zastánci svobody, odhodlali Řím od této jeho tyranie osvobodit.“ Při těch slovech pozvedl paži obvázanou zkrvaveným fákem v místě, kde ho ve změti bodajících rukou zranilo bezděky něčí ostří, a vystavil Foru na odiv svou vražednou, Caesarovou zaschlou krví potřísněnou dýku, kterou křečovité svíral v pěsti. Dav, jenž se rychle rozrůstal, zahučel v úděsném ohromení. Neozval se však žádný potlesk ani souhlasný výkřik, ale ani žádný projev hněvu. Římem se šířící a samozvanými řečníky již předtím potvrzená zpráva o Caesarově zavraždění lidem vyrazila dech tak mocně, že se dlouho nestačili vzpamatovat z její omračující náhlosti, překvapivosti a domyslet její dosah. Brutus sevřeným hrdlem sípavě protlačoval nezřetelné vysvětlování, že Caesar odnímal zemědělcům půdu, kterou jejich rodiny vlastnily už celá staletí, aby jí podělil své veterány, kteří si přáli žít a hospodařit v Itálii. „Někdo v davu vykřikl, že vojáci nasazující své životy pro vlast si půdu zaslouží. „Ano, zajisté,“ kroutil slova Brutus, „chápeme, že vojákům za službu vlasti náleží naše vděčnost a náležitá odměna, ale Caesar je odměňoval příděly pozemků nad snesitelnou míru a na úkor jejich zákonných vlastníků.“ Něčí hlas jeho výrok poopravil: „Jen na úkor těch, kdo se provinili proti vlasti!“ V seskupení obyvatel pod řečništěm to zašumělo většinovým souhlasem. Brutův argument se minul předpokládaným účinkem, Řečník se snažil svůj nezdar napravit ujišťováním, že ti, kdo osvobodili Řím od Caesara, milují a ctí římské legionáře neméně než on, ale zaplétal se do slov, která dohromady nedávala kloudný smysl a rozhodně neposkytovala vysvětlení, proč bylo nutné zabít Caesara, velikého a nad jiné úspěšného vojevůdce a vládce římského impéria, a v čem spočívá osvobození Říma Caesarovým zavražděním.

„Kličkoval a kroutil se,“ uvádí ve svém výstižném vyprávění již zmíněná historička McCulloughová, „pořád dokola jen o vysloužilých vojácích a jejich půdě, což pro tyto městské zástupy znamenalo pramálo a neříkalo jim nic o tom, proč a jak vlastně musel Caesar zemřít. Nikdo, kdo se pokoušel rozluštit, o čem to vlastně Brutus mluví, si nedokázal udělat představu, kdo jsou ti liberátoři, kteří ho zabili, a kdo koho osvobodil od čeho.“ Cicero ho v jejím přesvědčivém podání, poslouchal a klesal na mysl. Uvědomoval si, že sám nebude moci promluvit, dokud Brutus neskončí, avšak čím déle musel jeho žvástům naslouchat, tím méně se mu chtělo vůbec hovořit k beztvaré a Brutem nepřesvědčené mase pod tribunou. Ve chvíli, kdy Brutus, zcela vyčerpaný svým zmateným a rozhodně nevydařeným řečnickým úsilím náhle zmlkl bez souhlasné odezvy davu, rozřal zmatené ticho zoufalý výkřik doléhající sem až odkudsi z odlehlého cípu náměstí. K němu se vzápětí připojil další ze stínu, který vrhala Juliánská basilika, a nárek zazníval i z jiných míst. Z roster spatřil Brutus, podle McCulloughové jako první to, co se blížilo uličkou rozevírající se uprostřed davů - zelinářskou káru, kterou tlačili dva vysocí a silní muži, podle vzhledu Galové. Na vozíku leželo cosi přikryté purpurem lemovanou togou, na jedné straně visela z káry dolů paže, bílá jako křída a ochable se kývala. Za oběma Galy strkajícími vozík šli dva další muži, v jejich patách kráčel Lucius Caesar oblečený jen v tunice. Jiné prameny hovoří o tom, že Caesarovo mrtvé tělo odnášela na nosítkách dvojice statných otroků, jimž třetí razil cestu davem. Přes rozdíly v údajích se prameny shodují v líčení drtivé mohutnosti dojmu, jímž působila na shromážděné zkrvavená tóga a bezkrevně bílá, bezvládně se klimbající ruka, která ještě před nemnoha hodinami byla schopna dalekosáhlých gest. Z Brutových úst se podle McCulloughové vydral drásavý ječet, strašlivé skřeky děsu a bolesti. A pak, dřív než mu v tom Cicero stačil zabránit, se dal spolu s Cassiem z roster na útěk vzhůru na Kapitol, zpátky do chrámu. Bezradný Cicero se v Tyronově doprovodu vydal za nimi.

Do Jupiterova chrámu na Kapitolu se dostavilo i několik senátorů, aby blahopřáli atentátníkům k hrdinnému činu. Událost se v houfném rozhovoru přetřásala ze všech stran. Cicero radil svolat sem nahoru do zdejšího chrámu celý senát a prosadit usnesení, které by ospravedlnilo zabití Caesara. Marcus Brutus souhlasil. On sám by jako městský prétor byl oprávněn jednání předsedat, to je pravda, ale jen v nepřítomnosti konsulů nebo z jejich pověření. Bylo tudíž nezbytné získat nejprve pro tento návrh Marka Antonia. Druhý konsul Dolabella zatím ještě není pravomocně potvrzen senátním usnesením, k němuž se senátoři už nedostali. Je sice slovně uznán, ale chybí ještě litera zákona. Takže jeho kompetence je zpochybnitelná. Vyslali tedy vyjednávače k Marku Antoniovi se vzkazem, že mu jakožto jedinému právoplatně ustanovenému konsulovi přísluší, aby převzal řízení celého státu a aby v této osudové chvíli učinil opatření a podnikl kroky, které rozhodnou nejen o osudu atentátníků, ale i celé římské říše.

Pohlédněme nyní ještě do chrámové cely ve snaze představit si podle historiografických zpráv, co se dělo po odchodu poslů. Brutus stížený palčivými výčitkami svědomí se vrhl zničeně na studenou dlažbu a s čelem bezvládně spočinulým na vzpaženém předloktí se s tlumenými výkřiky: „Je mrtvý! A lidí pro něj truchlí!“ rozplakal jako dítě. I Cassius podlehl sebezpytné lítosti. Se svěšenou hlavou zalezl do svého ústraní v koutě cely a žalostně se rozvzlykal. Pozdní lítost nad spáchaným činem se zmocňovala i ostatních.

Do hloubi duše zklamaný a znechucený Cicero se domluvil se svým tajemníkem, že nemá smysl, aby setrvali mezi těmi slabochy, kteří se zhrozili neuváženosti svého činu. Nejsou to hrdinové, za jaké je měl. Pro obnovu republiky se s nimi, alespoň pro tuto chvíli, nedá počítat. Nikdo z nich nemá uši pro jeho nabádání. Snad kromě Trebonia, sedícího zničeně na kraji dřevěné lavice mezi hloučkem zoufalců. Cicero k němu přistoupil a položil mu ruku na rameno. „Já půjdu. Tady nejsem nic platný. Zůstaň tu s nimi. Jsi zdá se jediný, kdo jim může pomoci na nohy, až zase obživnou. Pošlu vám sem něco k snědku a ještě trochu vína na je-

jich probuzení z té pokleslosti. A nějaké příkrývky pro zahřátí, co říkáš? Je tady zima.“ Trebonius s kamennou tváří příkyvoval. Doprovodil je až k chrámovým schodům, před nimiž hlídkovali gladiátoři v přilbách, se štíty a meči. Cicero se zastavil a se skloněnou hlavou se pozorně zaposlouchal. Dole ve městě bylo ticho. Řím nejasal. Řím truchlil. Cicero zatrpkle prohodil: „Ti Římané nic nechápou.“

Caesarův milovaný bratranec Lucius Caesar, zastávající úřad nejvyššího augura, se tu zlou zprávu dozvěděl až pozdě odpoledne, kdy spolu s Luciem Pisonem dlel na návštěvě u ochuravělého přítele Calvina. Do pohody pospolitého rozmlouvání v jeho pracovně vpadl příchod přivolaného egyptského lékaře Hapdefana v doprovodu správce domu, který hned pánovi a jeho hostům vzrušeně oznamoval hroznou zvěst, která se šíří Římem. Caesar byl prý zavražděn. Nemocný Calvinus se vymrštil z lehátka a Lucius s Pisonem vyskočili z křesel. Všichni o překot naléhali na správce: „Kde? Kým? Jak? U všech bohů, člověče, mluv!“ Správce nic určitého nevěděl. Zpráva letí od úst k ústům. Prý se to stalo v kurii, ale nikdo neví najisto, co se vlastně událo a jestli je to vůbec pravda. Lucius Caesar s Pisonem nechali Calvina v péči lékaře a vyběhli z domu se slibem, že přáteli dají vědět, co se děje.

Přihnali se do paláce nejvyššího pontifika, Caesarova úředního sídla na Svaté ulici. Správce je zavedl do audienční síně, kde zastihli zhroucenou, hlasitě plačící diktátorovu ženu Calpurnii. Seděla v nemohoucí skleslosti na lavici, utěšována a podpírána zavalitou dobrodušnou Quinctilií, představenou Vestinych panen, a snaživě obsluhována svými přítelkyněmi Cornelií Maximou a Junií. „Kde je Gaius? Už se vrátil? Je doma?“ vykřikoval Lucius naléhavé dotazy.

„Není,“ odpověděla ustaraně Quinctilie. „Odešel dopoledne do Pompeiovy kurie na zasedání senátu a ještě se nevrátil.“

„Poslali jste tam někoho, zjistit co s ním je?“ Ženy bezradně odpovídaly skomíravými hlasy za Calpurnii, která v štkavém pláči nebyla schopna vypravit ze sebe kloudné slovo. Do kurie nikoho

neposlaly, ale přibíhají sem lidé z Fora, že prý byl zavražděn, jestli prý je to pravda, jsou z toho celí pryč! Ale nikdo nic kloudného neví!

„Ty, Pisone, zůstaň tady s nimi!“ chopil se iniciativy Lucius. „Zavřete dům, nikoho cizího nepouštějte dovnitř! Já skočím do kurie, všechno zjistím,“ chrлил ze sebe Lucius. Na Pisonovu výzvu, ať si vezme někoho s sebou na ochranu, nedbal. Ochrání se sám. U venkovních schodů narazil na přítele Gaia Julia Troga, oddaného caesariána, a jeho tři syny. Přicházeli, aby Calpurnii pomohli zařídit, co je třeba. Ochotně se připojili k Luciovi. Střídali rychlou chůzi s klusem a během. Míjeli hloučky rozčilených, vzrušeně gestikulujících a pokřikujících lidí. Někteří z těch lidí hlasitě nařikali a lomili rukama.

Kolem Cirku Flaminia sloupovou kolonádou téměř bez dechu doběhli k nízkému mramorovému schodišti kurie. Zatímco Troga se syny nechal Lucius čekat před vchodem, sám po schodech vystoupal do vchodové haly a se zatajeným dechem vešel do jednacích síní. Převržené stolky, rozlomená křesla, odhozené papíry, ztracená vosková tabulka, v úprku vyzutý sandál, zjevné známky v nastalé panice překotně opouštěného jednacích sálu. Nikde nikdo, jen na kurulském pódiu pod Pompeiovou sochou, hrůza pohledět, ležel strašlivě zkrvavený, mrtvolně nehybný Gaius Julius Caesar. Luciovův vřele milovaný bratranec. S hrdlem sevřeným lítostí a kypivou nenávistí k vrahům došel váznoucím krokem až k němu. Tělo bylo už ztuhlé a krev na něm i na oděvu zaschlá. Zahryzl se do spodního rtu, aby se nerozplakal. Trogus, který zatím tiše stanul za jeho zády, se neovládl. „Och, Gaie,“ zalkal a utíral si slzy v návalu vzpomínek, jimiž byl připoután k mrtvému. „Proč ti to udělali ti zlotřilí ničemové? Zkurvení trpaslíci, z kterých ti nikdo nesahal ani ke kotníkům!“ Zalykal se zlostí. „Ale my tě pomstíme!“

„Teď není čas na slzy.“ zahučel Lucius. „Náš drahý Gaius by to neviděl rád. Chtěl by po nás, abychom místo nářků jednali. Jako muži! Pošli syny, ať seženou někde nosítka a nějakou káru. Odvezeme ho domů.“ Strhl z ramen svou purpurovým pruhem zdo-

benou bělostnou togu a sklonil se nad Caesarovu zohavenou mrtvolu, aby ji pečlivě zakryl.

Lucius Caesar, který si přes tuniku našasil jednu z bratranco-vých tog, se údajně ještě toho tragického dne už za tmy vydal v ochranném doprovodu dvou Trogových synů přes Tiberu po Aemiliově mostě Aureliovou cestou do Caesarova oddychového sídla na břehu řeky pod pahorkem Janiculum, kde byla od loňského podzimu ubytována egyptská královna a Caesarova hříšná láska Kleopatra. Připlula tehdy nečekaně v doprovodu svého třináctiletého bratra Ptolemaia XIV. v úloze manžela a spoluvládce s početnou družinou generálů, kněží a státních hodnostářů. Vzala s sebou i svého čtyřměsíčního nemanželského syna Caesariona. Oficiálně přicestovala, aby svým podpisem potvrdila egyptsko-římskou smlouvu o spojenectví a vzájemné pomoci, kterou svého času dohodl v Římě její otec Ptolemaios XII. Caesar a ti, co s ním byli v Egyptě, však věděli, že hlavním důvodem její cesty do Říma byla spíše její vášnivá milostná touha po opětném setkání s ním.

Caesar nejenže s Kleopatřinou návštěvou nepočítal, ale možná dokonce, že v té době již svůj vztah k ní pokládal za skončené erotické dobrodružství. Odtáhl do Hispánie k závěrečným bojům s pompeiovci. Kleopatra zatím s celým svým doprovodem k nelihosti Říma pobývala v jeho skvostné vile, rozhodnuta přečkat tu celou zimu až do jara.

Po svém návratu Caesar kupodivu nijak neusiloval o intimní setkání s Kleopatrou, jako by jejich citový vztah hispánským tažením odumřel. Historikové nevyklučují podezření, že za jeho nepřítomnosti došlo k milostnému vzplanutí mezi ní a konsulem Markem Antoniem. Možná, že zánik nebo alespoň pohasnutí Caesarovy hříšné vášně způsobil jeho zhoršený zdravotní stav, zatímco neutuchající erotické prahnutí Kleopatřino našlo vždy ochotnou připravenost k vyhovění u fyzicky až nadměrně zdatného požitkáře Antonia.

Caesar se po vyřízení nejnutnějších státnických záležitostí s manželkou Calpurnií odebral na nějaký čas na svůj venkov-

ský statek Lavicanum, ležící jihovýchodně od Říma. V říjnu tam sepsal závěť, jejíž obsah nikomu nesvěřil. Listina byla pod jeho osobním dohledem zapečetěna a jako přísně tajný dokument svěřena do úschovy kněžkám vestálkám. Byla to závěť v té době už mnohonásobného miliardáře, jehož soukromý majetek se rovnal sedmině římského státního pokladu. Nebyla v ní kupodivu sebemenší zmínka o Kleopatře ani o jejím synovi Ptolemaiu Caesarovi. Caesar tehdy v říjnu roku 45 př. n. l. neshledával důvod odkazovat cokoli své milence a synovi, jehož s ní zplodil. Těžko říci, co tak pronikavě změnilo jejich vztahy. A proč Kleopatra navzdory milencovu ochladnutí zůstávala v Římě, ubytována v Caesarově vile.

Za svého hlavního dědice v závěti Caesar, jak již víme, určil prapradědečka Gaia Octavia, syna své neteře Attie. Oblíbil si ho. Oceňoval jeho ztepilost, vzdělání i chytrost. Teď, na vrcholu moci ho napadlo: Kdo po tobě převezme vládu nad Římem? Ten vytáhlý, urostlý mladík s pevným, neuhýbavým pohledem, který mu přirostl k srdci, má, jak se zdá, schopnosti, jakých je třeba, aby mohl jednou, až nadejde čas, stanout na jeho místě u kormidla říše. Ten chlapec mu stál za úvahu. Otce nemá už od čtyř let. Co kdyby ho on, Gaius Julius, jeho vzdálený strýc, přijal za syna? Nebylo by na tom nic proti zvyklostem. Chlapec k němu lne. Vidí v něm svůj vzor. Když se dozvěděl o strýcových zdravotních potížích, přicestoval za ním do Hispánie s najatým řeckým lékařem a obětavě se tam o něj staral. Úvahy ubírající se tímto směrem přiměly Caesara, aby Octavianovi v závěti odkázal tři čtvrtiny svého majetku. Tím ho vlastně sám pro sebe přijal za svého adoptivního syna.

Caesarův bratranec Lucius ve chvíli, kdy se rozhodl navštívit Kleopatru, aby jí oznámil, co se stalo, obsah závěti ještě neznal. Ani ho nenapadlo zajímat se o to, jestli bratranec někomu z příbuzenstva něco odkázal. Sám ani o žádné dědictví nestál. Kleopatra už věděla, co se stalo. Uvítila pozdní návštěvníky v černém, smutečním oblečení. Zavedla je do atria a chystala se udělit otrokyním pokyny k jejich pohoštění. Lucius se za všechny tři omluvil: „Nehněvej se, královno, nemůžeme se tu zdržet. Přišli jsme ti

jen oznámit, co se už k tobě, jak vidím, doneslo.“ Ušetřila ho naléhání, aby co nejdříve i s malým Caesarionem a celým svým dvorem opustila Řím. Sama již vydala příkazy k návratu do Egypta. Uvědomovala si, že spiklenci, kteří zabili Caesara, by mohli mít v plánu, že zabijí i ji a jejich syna. „Nemám zde nyní už co pohledávat,“ pronesla smutně a se zvlhlýma očima dodala: „Je mi strašně líto, že jsem se s ním nemohla ani rozloučit.“

„Sdílím tvou lítost, královno,“ řekl Lucius. „I já jsem ho měl rád. Moc rád.“

„Věřím, že žije a bude žít věčně v tom, co vykonal,“ vydechla horoucně Kleopatra. Vyprovodila je až ke vchodovým dveřím a vyslala s nimi do nevlídné, studené noci čtveřici ozbrojených světlonošů s pochodněmi.

Když nadešla noc a nikdo se nepokoušel narušit poklid Antoniovovy honosné vily ve čtvrti Carinae, která řadami výstavných sídel a paláců římské honorace pokrývala úbočí jednoho z povlnných hřbetů esquilinského pahorku, svažující se k Foru, usoudil konsul, že mu nehrozí žádné bezprostřední nebezpečí. Zároveň si uvědomil, že přes nedávné drobné neshody s Caesarem se navzdory násilnému svržení jeho vlády jako jeden z jeho konsulů nemůže skrývat v opevněných zdech svého sídla a trpně vyčkávat, kam se pohnou události. Spontánní projevy věrnosti většiny obyvatel Caesarovu odkazu, upřímného žalu a pobouření, jakých byl svědkem v ulicích při svém útěku z Pompeiovy kurie, ho přiměly k rozhodnutí postavit se do čela většinového, caesariánského smýšlení a upevnit tak své mocenské postavení v Římě. Manželka Fulvie nyní s obavami sledovala, jak na sebe navléká tmavohnědý vlněný plášť s kapucí. „Kam chceš jít, Marku?“ zvolala ustaraně. „Tak pozdě v noci! Teď, když je Řím vzhůru nohama! Nikam nechod, prosím tě! Bojím se být tady sama, kdyby se něco dělo!“

„Neboj, teď už bude určitě klid. Lidi se jistě rozcházejí. Já zajdu do Domu Publika. Musím jako konsul zjistit přesně, co se stalo, abych mohl učinit nutná rozhodnutí.“

Kvapným krokem se ubíral kolem zahrad přes dubový lesík dolů na Forum Romanum, osvětlené plápolavou září hořících po-

chodní. Stále se ještě podobalo rozdrážděnému mraveništi. Vmísil se do hlučícího, rozrojeného davu. V kapuci stažené do čela ho přes jeho nápadnou výšku a ramenatost nikdo nepoznával. Se shlukem zvědavců, kteří se hrnuli k dolnímu konci náměstí, kde se v ústí Svaté ulice tyčil Caesarův úřední palác, se ocitl ve shluku rozčilených a porůznu i hlasitě hořekujících mužů i plačících žen před jeho vchodem. S pomocí loktů se prodral až k mohutným vstupním dveřím. Na zvučné zabušení železným klepadlem se jejich polovina po hřmotném odsunutí závory opatrně pootevřela. Po odhalení tváře a udání jména a hodnosti vrátný vpustil Marka Antonia do svíčkami ozářené dvorany, strážené skupinkou otroků ozbrojených meči a kopími. Hned zase za ním dveře zabouchl a zajistil masivní závorou a řetězem. Z postranní chodby s mračnou tváří přicházel Calpurniin otec Lucius Piso v doprovodu Caesarova přítele Troga. Přivítal konsula s chladnou strohostí, zvědav na důvod jeho noční návštěvy. Antonius chtěl mluvit s paní Calpurnií, ale dozvěděl se, že po nervovém zhroucení jí lékař podal uklidňující lék, po němž usnula a nelze ji budít.

Piso s Trogem zavedli pozdního návštěvníka do svatyně zasvěcené starodávným mystickým římským božstvům, numinům. Svícný osvětlovaly voskové podobizny vestálek na stěnách a černé máry uprostřed prostory, na nichž spočívalo Caesarovo tělo, oděné do purpurové togy římského velekněze pontifika maxima. Hlavu mu zdobil věnec ze zlatých dubových listů, corona civica, nejvyšší římské vyznamenání, jež obdržel kdysi za bojové zásluhy při dobývání Mytileny. Oči měl zavřené a ústa semknutá, jako by spal, stopy zranění na tvářích zahlazeny krycí masťou v tělové barvě. Antonius přistoupil blíž a hodnou chvíli s upřímným dojetím hleděl na tvář muže, kterého obdivoval, ctil a chvílemi i nenáviděl z čirého závidění jeho nedostižných schopností. Ruce s dlouhými, štíhlými prsty byly složeny pod hrudí. Antonius si povšiml, že na Caesarově levé ruce chybí jeho všeobecně známý pečetní prsten. To mu připomnělo hlavní a nejdůležitější účel svého příchodu do Caesarova domu. Ten masivní zlatý prsten s Caesarovými iniciálami byl symbolem diktátorovy moci, kterou hodlá

on, Antonius, převzít jako jeho nástupce. Kam se, u Jova, poděl? Je v rukou zloděje, který musí být a bude dopaden? Anebo mu ho stáhl z prstu někdo z mocenských rivalů dychtících usednout do uprázdněného diktátorova křesla? Zachytil Pisonův upřený zkoumavý pohled. Pohybem brady ho vyzval, aby spolu s ním vyšel ze svatyně ven, na chodbu. Zeptal se ho rovnou, kam zmizel Caesarův pečetní prsten. Jediný, který Gaius Julius na veřejnosti nosil.

„Já jsem ho vzal do úschovy, pro dceru, aby se neztratil,“ odpověděl Piso. Antonius ho rozhodným hlasem požádal, aby mu ho jakožto Caesarovu nástupci odevzdal stejně jako všechny důležité státní dokumenty z Caesarovy pracovny. Piso odmítavě potřásl hlavou. O tom, kdo bude Caesarovým nástupcem, je zaručeně rozhodnuto v jeho závěti a on, Piso, v zastoupení své dcery, jeho manželky a nyní vdovy, je vykonavatelem jeho poslední vůle a nikomu nedovolí, aby si odtud odnesl cokoli dříve, než bude řečená závěť rozpečetěna a vejde ve známost, co komu z jeho majetku podle ní náleží. Pisonova nehezká, zvrásnělá tvář vyzařovala neoblomnou urputnost. Antonius, dotčený jeho neochotou, hněvivě přikázal: „Otevři tu závěť! Okamžitě!“ Piso odvětil vzpurným tónem: „Ještě jsem ji nevyzvedl! Je řádně uložena u vestálek, v chrámu, jak se sluší a patří.“

Quinctilia, ctihodná představená panenských kněžek bohyně Vesty, na Antoniův obhrouble pronesený rozkaz, aby ihned přinesla do Caesarovy pracovny jeho závěť, zanechala modliteb a celá roztřesená jeho hroživostí odkvapila do chrámu své bohyně v sousedství velkokněžského paláce. Z jeho sklepních prostor, kde se za železnými dveřmi zajištěnými desítkou zámků uchovávaly v zaručené nemožnosti přístupu neoprávněných osob božské ochraně svěřené testamenty význačných jedinců, přinesla do pracovny nebohého Caesara, co se po ní tak naléhavě žádalo. Antonius s Pisonem seděli za stolem, Quinctilie vešla v svědeckém doprovodu dvou dalších vestálek v bělostných rízách s věnečky ve vlasech překrytých průhlednými závoji. V ruce svírala listinný svitek v zapečetěném obalu z voskovaného plátna. Marcus Anto-

nus se jí ho chystal vytrhnout ruky, ale ona uhnula paží a podala obal Luciu Pisonovi. Ten s obřadnou okázalostí vstal od stolu a zkoumal nejprve neporušenost pečete. Poté ji rozlomil, vyňal stočený dokument, zvolna jej rozvinul a za napjaté pozornosti všech přítomných se jal předčítat slovo za slovem. Marku Antoniovi se při tom zvolna od očí dolů k bradě šířil výraz strašného zklamání. Sedm osmin Caesarova majetku, hlavní část dědictví, připadá nikoli jemu jako jeho předpokládanému nástupci, ale Caesarovu adoptovanému prasynovci, tomu nedomrlému kloučkovi, který se kolem něho neustále obmyslně ochomýtal... Poslední, osmá část se rozdělí mezi vnuky Caesarovy sestry Quinta Pedia, Lucia Pinaria, a dokonce i Decima Bruta, jednoho z jeho vrahů! Ten ovšem z toho důvodu ztrácí jakýkoli nárok. O něm, Marku Antoniovi, věrnému stoupenci a obhájci jeho pravomocí, ani sebemenší zmínka! To snad není pravda! To přece ten Caesar nemohl myslet vážně! Anebo nebyl v dané chvíli při zdravém rozumu! Ústa se Antoniovi z té křivdy křečovitě svírala přemáhanou zlostí. Měl k dnešnímu čtyřicet milionů sestercií dluhů a spoléhal na to, že je z dědictví uhradí.

Piso občasným mrknutím zaznamenával tuhnutí konsulovy tváře s pocitem škodolibé radosti. Sám byl nadmíru spokojen. Z dcery Calpurnie závěť přirčením dvou tisíc talentů činila pohádkově bohatou vdovu...

Ještě téhož dne v časných ranních hodinách se k Antoniově vile přiřítit na koni caesariánský velitel jízdy a Caesarův předurčený zástupce ve velení domobraneckých legií Marcus Lepidus. Srdečně uvítán již ve vstupní hale přítelem Markem, s nímž měl v diktátorově nepřítomnosti během parthského tažení stát v čele výkonné moci, s neskonalou úlevou odevzdal otrokům přilbu, potem zavlhlý plášť, kožený kyrys i meč a v salonku pro hosty dosedl s chutí do křesla, zmožen únavou z dlouhé, kvapné jízdy. Navíc byl do hloubi duše otřesen zprávou o Caesarově smrti, která jej zastihla při návratu z Galie už nedaleko Říma ve městě Veie. Lomcovala jím nenávisť k vrahům dychtící po odvetném činu. Vnadhá otro-

kyně naplnila oběma poháry chlazeným vínem, jímž si vydatným douškem žíznivě připili bez jeho zředení vodou. Antonius vzápětí překvapil hosta zatrpklou stížností, že se na něj Caesar úplně vykašlal ve své závěti. Neodkázal mu ani jedinej pitomej denár.

„Přesto jsi ty jako konsul dědicem veškeré moci, to je přece jistá věc. Ty budeš rozhodovat o tom, co se bude dít!“ přesvědčoval ho Lepidus zcela zbytečně o faktu, který byl pro Antonia naprosto nepochybný. Začali se radit, co by se mělo za dané situace podniknout. V té chvíli správce ohlásil Antoniova spolukonsula Dolabellu. Přicházel jako na zavanou. Oba ho s radostí mezi sebou uvítali a ztepilá otrokyně naplnila další pohár. Porada pokračovala ve třech. Lepidus líčil, jak jsou vojáci vraždou pobouřeni a žádají pro vrahy smrt. Navrhoval vyrazit s vojskem na Kapitol, oblehnout Jupiterův chrám a všechny ty lotry, co se v něm opevnili, pozajímat nebo rovnou pobít. Má své legie před městem na Martově poli, čekají jen na jeho rozkaz. Dolabella, poučený svým řečnickým nezdařem na Foru, jaký postoj nutno zaujímat, nadšeně souhlasil. Římský lid volá po spravedlnosti, s Caesarovými vrahy je třeba rázně skoncovat.

Antonius zaváhal. Poselstvo spiklenců ho již zpravilo, že se od něho jako konsula a držitele nejvyšší moci očekává velkorysý rozhodnutí ve vztahu k jejich činu. Napadlo ho, že vojenský zákrok by nejspíš na jeho osobní úkor vynesl do popředí moci Lepida. Radil proto k obezřetnému postupu, aby se vyloučilo nebezpečí vzplanutí občanské války. Caesarovi vrahové jsou zřejmě otřesení všelidovým nesouhlasem s jejich činem, proto je podle něj potřeba zacházet s nimi s velkodušnou shovívavostí. Hrozba přísného trestu by mohla třeba takového Decima Bruta, který je schopen zdatně velet vojsku, dohnat k pokusu o zorganizování ozbrojené revolty. Namísto dobývání Kapitolu navrhoval proto vyslat nejprve nahoru k vrahům zplnomocněné vyjednávače s nabídkou jednání o smírném řešení. Na tom se nakonec přece jenom všichni tři shodli.

Vrahounští spiklenci, kteří se nazývali liberátory, osvoboditeli, se v beznadějně skleslosti z nezdaru své osvoboditelské akce už při-

pravovali na nejhorší. Jejich předáci se bez váhání chytli zatím neurčitě vidiny oživlé naděje. Projevili ochotu dostavit se na určené místo k jednání za podmínky, že Marcus Antonius a Lepidus pošlou své syny k nim do Jupiterova chrámu jako rukojmí zaručující, že nejde o léčku. Konsul i Caesarův adjutant podmínce vyhověli. A tak se ještě toho dne dospělo k dohodě, že Marcus Junius Brutus po setmění přijde v nezbytné tajnosti na večeri s Lepidem do jeho vily, zatímco Gaius Cassius, pokládáný za důležitějšího, rovněž na zapřenou nenápadně povečeří u Marka Antonia. Oběma bylo při této příležitosti podle předchozí úmluvy iniciátorů smíru dáno na vědomí, že Caesarovi stoupenci, i když nesouhlasí s násilným činem liberátorů, nepřejí si rozpoutat nové kolo občanské války. Budou prosazovat v senátu všeobecnou amnestii a vynasnaží se, aby oba, Brutus i Cassius, dostali slíbené provincie. Konsul Marcus Antonius, který se v nastalých zmatcích těšil spontánní přízni a důvěře událostmi dezorientované veřejnosti, ve shodě se svým spolukonsulem Dolabellou a velitelem caesarovských legií generálem Markem Lepidem a v plném názorovém souzvuku se svými bratry Gaiem a Luciem, zastávajícími významné úřady prétora a tribuna lidu, svolal na zítřek 17. března (roku 44 př. n. l.) do chrámu bohyně Tellus na Carinách zasedání senátu. Bylo naléhavě nezbytné projednat neodkladná opatření pro obnovu republikánského pořádku a zajištění stability a bezpečnosti státu. Marcus Antonius si již v průběhu běžného dne tajným jednáním s Luciem Balbem a několika dalšími nejbližšími Caesarovými spolupracovníky a stoupenci závčas zajišťoval podpůrné hlasy v senátorských lavicích. Zároveň se přičinil o Ciceronovu ochotu podpořit silou svého vlivu a rétorických schopností při jednání úsilí o mírový kompromis. Potřeboval také přimět senát, aby jemu i Dolabellovi umožnil čerpat v naléhavě nezbytné míře peníze ze státní pokladny. Hodlal rovněž dosáhnout instalace Marka Lepida po Caesarovi do uvolněné funkce nejvyššího pontifika.

Zasedání senátu, zahájené Markem Antoniem nazítří časně ráno, se konalo bez účasti liberátorů, kteří stále ještě neměli odvahu

opustit pevné zdi Jupiterova chrámu. Hned na začátku se přihlásil o slovo obvykle málomluvný dlouhán Tiberius Claudius Nero. Navrhl, aby byla vzdána pocta republikánům, kteří svým odvážným činem zbavili Řím tyrana. Jeho slova vyvolala okamžité nesouhlasnou bouři výkřiků většiny přítomných senátorů. „Zmlkni, Nerone!“ okřikl jej Marcus Antonius z kurulského křesla, když se ryk protestů ztlušil. „Nech si své návrhy pro sebe! Tady na ně, jak vidíš, není nikdo zvědavý!“ Sám se poté obrátil k senátorům se svým úvodním proslovem: Na tom, co se žel stalo, se už nic nedá změnit. Nelze tudíž setrvávat ke škodě občanů a státu v nečinném a veskrze marném a všechny tvořivé síly ochromujícím truchlení a nenávistné zlobě. Věřme, že ti, kdo se sdružili k dobře snad míněnému, leč krátkozrakému, nedostatečně domyšlenému a opodstatněnému činu, nejsou o nic méně čestní a vlastenecky smýšlející než my všichni zde přítomní. Buďme si vědomi, že v tomto pohnutém okamžiku, kdy se Řím ocitl na rozcestí, je nejdůležitější, aby vláda v čele s ním, Antoniem, jako prvním konsulem pokračovala důsledně a neúhybně ve výkonu svých republikánskými zákony stanovených pravomocí. (Antoniův spolukonsul Dolabella okázalým příkyvováním dával najevo svůj souhlas s tím, co bylo řečeno.)

Senát se po debatě zjevně usměrněné Antoniovými nabádavými výroky usnesl amnestovat účastníky atentátu a ponechat jim zastávané úřady a funkce. Cicero se jich ve svém vystoupení zastal tvrzením, že ve své známé počestnosti byli vedeni těmi nejlepšími úmysly, takže jejich horlivost, byť vyústila v zabití Caesara, jenž nebyl tyranem ve smyslu nelidského útlatku a mocenské zvrůle, je zajisté třeba jim prominout. Jejich amnestování prohlásil za naprostou nezbytnost. Dále byla senátním usnesením potvrzena platnost všech Caesarových zákonů a dekretů včetně těch, které již nestihl předložit. Schválení proběhlo navzdory Ciceronově hlasité poznámce, že nepokládá za moudré zabývat se věcmi, které Caesar za života ještě ani nepředložil. Zrušeno bylo naopak na Antoniův návrh ustanovení o Caesarově doživotní diktatuře. Schváleno bylo rovněž konání Caesarova veřejného pohřbu na Martově poli násle-

dujícího dne, 18. března. Zasedání bylo zakončeno odhlasováním trvání vlády konsulů Marka Antonia a Publia Cornelia Dolabelly a pravomocí dosavadních přetorů a senátu v nezměněném složení.

Rovnou z chrámu, kde se konalo zasedání, se nejvyšší magistráti v čele s Markem Antoniem v doprovodu několika desítek senátorů, potěšených dosaženým smírem, vydali na Kapitol k chrámu Jova Nejlepšího Nejvyššího. Tam Antonius oficiálně oznámil nervově vyčerpaným, zarostlým a dva dny nemytým liberátorům, že pro ně senát právě schválil všeobecnou amnestii, takže se nemusí obávat naprosto žádného postihu. Zažili zajisté pocit obrovské úlevy a s pookřávajícím sebevědomím, křísícím zemdlelou hrdost na svůj násilný čin pak společně se zvěstovateli radostné zprávy sestoupili z Kapitolu na Forum, kde jejich předáci vystoupili na řečniště a před zraky shromažďujícího se davu si podávali ruce s konsuly i představiteli senátu. Tady si nejspíš Brutus dodal odvahy k pokusu veřejně obhájit svou účast na vraždě. Podle Shakespearovy renesanční rekonstrukce pronášel dojemná slova: „Jestli tu někdo je vroucím přítelem Caesarovým, jemu pravím, že Brutova láska k Caesarovi nebyla menší jeho. Kdyby se tedy tázal přítel ten, proč Brutus povstal proti Caesarovi, zde je má odpověď: Ne proto, že jsem Caesara miloval méně, však proto, že miloval jsem více Říma... Já neučinil Caesarovi víc, než vy byste učinili Brutovi. Jeho sláva je neztenčena, v čem jí hoden byl, aniž viny jeho přehnány, pro kteréž usmrčen. S tím odcházím, že jako zabil jsem svého nejlepšího přítele pro dobro Říma, mám touž díky pro sebe, když zlíbí se mé vlasti chtít mou smrt.“

Možná, že tento projev byl pronesen až druhý den při Caesarově pohřbu, který začal rozloučením s mrtvým diktátorem na Foru Romanu hustě zaplněném lidmi.

V každém případě dav zprvu rozpačitě a netečně naslouchal, ale nakonec mnozí s Brutem, byť i mimovolně souhlasili. Nikdo nechtěl být otrokem, nikdo nechtěl nebýt svobodným Římanem, nikdo nechtěl být tak bídný, aby nemiloval svou vlast. Když Brutus zakončil svou řeč a odcházel z roster, ozývaly se nadšené výkřiky: „Ať žije Brutus!“ Mnozí ho chtěli v oslavném průvodu doprovodo-

dit domů, což rozumně odmítl. Přál si nebýt nějaký čas veřejnosti na očích. V soukromí svého domova se musel nejprve vyrovnat se vším, co se stalo. Zotavit se z prožitých otřesů.

Caesarova pohřbu, který se konal za masové účasti Římanů 18. března, využil konsul Marcus Antonius v nečekaném rozporu s včerejším kompromisním usnesením senátu i svým vlastním smiřovacím úsilím k posílení svého vedoucího postavení v čele státu opětným vyvoláním vlny nenávisti k jeho vrahům. Naplnily se Cassiovy obavy svěřené Brutovi s naléhavou žádostí, aby nedopustil vystrojení nějakého velikášského pohřebního obřadu, spojeného dokonce s předčítáním diktátorovy závěti. Brutus se dopustil osudné chyby, že jeho varování nedbal. „Když byla Caesarova mrtvola donesena na Forum,“ jak zaznamenal antický historik Plútarchos, „Antonius měl tam podle starodávného zvyku chvalořeč. Když pozoroval, jak lid řečí jeho je dojat, dal se do nářku, a aby vzbudil ještě větší soustrast, chopil se krvavého Caesarova roucha, rozložil je a ukazoval lidu množství ran, jimiž byl Caesar usmrčen.“ Předvedl skvělý řečnický výkon. S opakovaným poukazem na Brutovu ctihodnost, dává mu zdánlivě za pravdu, vyvracel argumenty jeho obhajoby jeden po druhém tím, že je stavěl do kontrastu se vším, co Caesar učinil ku prospěchu veřejnosti a pro dobro Říma. Působivostí těchto protimluvných údajů prokázal neopodstatněnost a zločinnost Caesarova zavraždění. Vzbudil přitom zvědavost davu, co Caesar ve své závěti odkázal lidu. Nako se to zdráhal přečíst, neboť kdyby prý lidé uslyšeli, co tam stojí, hrnuli by se zlíbat jeho rány. Nakonec celé náměstí ve všeobecném dojetí burácelo skandovaným požadavkem dozvědět se, co je psáno v závěti. „Závěť! Závěť! Chceme slyšet závěť!“ A Antonius konečně požadovaný dokument rozdychtěnému náměstí ukázal. „Zde jest a s Caesarovou pečetí. On odkazuje římským občanům, všem, co jednotlivých hlav, po sedmdesáti a pěti drachmách.“ Náměstí strnulo ohromením, ale hned hlučně zakypělo rozlítostněným hlasitým velebením Caesarovy dobroty. Antonius utišil křik naléhavým pokynem ruky a dodatečně dal všem na vě-

domí: „Pak dal vám všechny svoje obory, své besídky a nové štěpnice na této straně Tiberu, dal je vám a vašim dědicům na věčné časy, všem k obveselení a procházkám, a všichni abyste se tam bavili. To Caesar byl!“ volal Marcus Antonius. „Kdy přijde takový?“ Ty, kdo to spáchali, v protikladu k svým včerejším výrokům nazval zlosyny a úkladnými vrahy. Tím tak celé náměstí rozlítíl, že lidé nanosili hromadu stolů a lavic. Nastal veliký rozruch, zmatek a nepořádek. Namísto obřadného převážení mář s Caesarovou mrtvolou v pohřebním průvodu na pohřebiště za městem na Martově poli k rituálnímu spálení na připravené hranici, nastalo pozdvížení rozezlených davů, jak je dramaticky líčí jedinečnou představitostí nadaná Colleen McCulloughová v úryvku, jenž stojí za citaci: „Z tisíců hrdel se vydralo drsné zakvílení nesmírného žalu a pak se dav jako naráz zachvácen křečí, pohnul. Ti, kdo stáli vepředu, zalovili v nosících s kadidly, zatímco koně před nimi se plašili a začínali couvat... Naráz letělo vzduchem bezpočet kusů dřeva, kůry, pryskyřice, dopadalo na katafalk... a vršilo se rychle do obrovských hromad. Nosiči mář včetně Antonia prchli po schodech roster dolů a běželi se ukrýt do Domu Publiky. Kdosi na hromadu vmetl pochodeň a celý prostor stál naráz v jednom plameni... po několika dnech ticha teď zástup začal volat po krvi liberátorů. Zabte je! Zabte je! Zabte je! Přesto zatím nedocházelo k žádnému násilí. Třebaže dav hřměl a volal po smrti vrahů, stály zástupy nepohnutě, dojatě sledovaly, jak se stavba pod katafalkem... i máry mění v jediný sloup plamenů, a nedaly se opět do pohybu, dokud výheň pozvolna nepohasla... A pak teprve se hněv proměnil v násilí...“ Davy rozvášněné vzkypělou nenávisti k vrahům jejich dobrodince, o němž jim namlouvali, že je tyran, se nezadržitelně rozbíhaly ztrestat Bruta, Cassia a další viníky jeho smrti, kteří se v obnoveném strachu o život spěšně skrývali nebo rovnou prchali z Říma.

Záchrana republiky se jim nezdařila. Svým činem naopak urychlili její umírání. Nespoutané násilí postihlo leckde i zcela nevinné osoby, jako byl senátor Helvius Cinna, básník a hodný, veskrze mírumilovný člověk. Při chvatném opouštění divokou

vřavou zachváceného Fora ho kdosi ze mstitelů omylem označil za prchajícího liberátora. Houf rozzuřených pronásledovatelů ho dostihl a doslova rozsápal.

Brutus i Cassius pomstychtivé běsnění davů, složených v převážné většině z Caesarových veteránů přicestovalých na jeho pohřeb, přečkali v úkrytu na neznámém místě. Nejspíš v nějakém nenápadném domku na periferii Říma, kde jim nabídl ubytování někdo z jejich přátel nebo stoupenců. Ještě včera při radostném návratu domů oba věřili v neochvějnou platnost senátní amnestie. Hned za vchodovými dveřmi narazili na rozvzteklou Servilii, která se obořila na Bruta: „Ty se mi odvažuješ přijít na oči? Po tom hrozném... zruďném činu, který jsi spáchal?“

„Osobodit Řím od tyranu není žádný zločin!“ Odporoval rozkacené Servilii Cassius.

„S tebou já nemluvím, Cassie! Ty si hled' svého! Táhni za Tertullou, kterou bezohledně necháváš v těžkých chvílích samotnou!“ Cassiovi ztvrdla tvář. Chtěl něco odseknout, ale přemohl se a uraženě vykročil ke dveřím manželčiny ložnice.

„Uklidni se, matko, nemusíš se rozčilovat, senát pro nás dnes vyhlásil amnestii, uznal naše důvody. Nic se nemění. Já jsem potvrzen ve funkci městského préтора! Všecko bude zase jako dřív!“

„Nic nebude jako dřív! Vražda je vražda a ty a vy všichni navždycky zůstanete vrahy! To senátní usnesení neznamená víc než pšouknutí ve větru!“ Matka se zničeně rozplakala. „Já tě proklínám, vrahu!“ vykřikla, až se otroci v ohromení popadali za ústa. „Jdi mi z očí! Nechci tě ani vidět. „A tu svou rajdu si vem s sebou! Dohnala tě k tomu! Ještě se tím chlubí!“ Zakryla si tvář rukama a s hlasitým nářkem se vrávoravě rozběhla k svým pokojům. Brutovi se sevřelo srdce. Doufal, že do zítřka matčina zlost pomine.

Nestalo se tak a Brutus s Cassiem po Caesarově pohřbu, jehož neměli odvahu se zúčastnit, museli v dané chvíli rychlým útekem ze Serviliiny vily zachraňovat své holé životy. Zvěsti o Antoniově smutečním proslovu, jež k nim dorazily, dovršily povážlivé ochabnutí jejich jistoty, že Caesarovo usmrcení mělo význam, jež mu přikládali. A že na senátní usnesení o amnestii mohou spo-

léhat. Zatím její platnost nebyla zrušena. Kdo ví, jak dlouho potrvá? Rozhodli se pro jistotu přece jen Itálii opustit, stále ještě jako amnestanti, odhodlaní ujmout se správy příslibených provincií, Brutus Illýrie, Cassius Sýrie. I ostatní předáci liberátorů se podle možností začali vytrácet z Říma do svých přidělených provincií a ujímali se svěřených úřadů a funkcí. Decimus Brutus v Galii Předalpské, Trebonius v Asii, Tillius Cimber v Bithýnii...